

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Tănase/Moldova – 7/08

Karar 27.4.2010 [BD]

1 no'lu Protokol'ün 3. maddesi

Seçimlerde aday olma

Birden çok vatandaşlığa sahip olan vatandaşların yasama seçimlerinde aday olamamaları:
İhlal

Olaylar – Tanınmış bir Moldav siyasetçi olan başvuru Liberal Demokrat Parti'nin başkan yardımcısı ve Kişinau belediye meclisinin üyesidir. Moldova Cumhuriyeti İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Romanya'nın bir parçasını oluşturan bir toprak parçası üzerine kurulmuştur. Burasının Sovyetler Birliği'ne bağlanmasıyla birlikte buranın halkı Romen vatandaşlığını kaybetmiştir. Moldova'nın Ağustos 1991'de bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte Moldova vatandaşlığıyla ilgili yeni bir yasa çıkarılmıştır. Bu yasa Sovyetler Birliği'ne bağlanmadan önce Moldova Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti topraklarında yaşayan herkesi Moldova vatandaşı ilan etmiştir; bu kategoriye giren insanların çocuğu olan başvuru da Moldova vatandaşlığını almıştır. 1991 yılında Romanya Parlamentosu da vatandaşlık ile ilgili yeni bir yasayı onaylamıştır. Bu yasaya göre, 1989 yılından önce Romen vatandaşlığını kaybeden şahıslar ve onların çocukları bu vatandaşlıklarını tekrar alabilirler. Moldova vatandaşlarına başka bir devletin vatandaşlığını almayı yasaklayan düzenlemenin 2003 yılında iptal edilmesi üzerine, başvuru Romen vatandaşlığına başvurmuş ve bu vatandaşlığı almıştır. 2008 yılında, Moldova Parlamentosu, üç büyük değişiklik öngören bir mevzuat reformu yapmıştır: Seçim barajının yükseltilmesi, her türlü blok veya koalisyonun yasaklanması ve çifte vatandaş veya ikiden fazla vatandaşlığı olanlara milletvekili seçilme yasağı. Bu değişiklikler Mayıs 2008 tarihinde yürürlüğe girmiş ve yasama seçimleri 2009 baharında olmuştur. Başvuru milletvekili seçilmiştir. Başvuru, milletvekilliği görevini yerine getirebilmek için, Kişinau'daki Romanya Büyükelçiliği'ne bir mektup yazarak Romen vatandaşlığından vazgeçme işlemlerini başlatmak zorunda olduğunu, ama AIHM'nin Büyük Daire'sinin bu davadaki kararından sonra bu mektubu geri çekme hakkını saklı tuttuğunu belirtmiştir. Bu mektubu göz önüne alan Anayasa Mahkemesi, başvurunun milletvekilliğini onaylamıştır. 2009 yılında, Anayasa Mahkemesi 273 sayılı yasanın Anayasa'ya uygun olduğuna karar vermiştir.

1991 ve 2001 yılları arasında 3,8 milyon olan Moldova vatandaşından 95 000 ve 300 000 arasında kişinin Romen vatandaşlığını aldığı tahmin ediliyor. Şubat 2007 tarihinde, Moldova vatandaşları tarafından yapılan 800 000'e yakın vatandaşlık başvurusunun incelemesi devam etmekteydi. Öte yandan, 120 000 Moldova vatandaşının da Rus pasaportu bulunmaktadır.

Hukuk – a) Kabul edilebilirlik

i. *Mağdur sıfatı üzerine*: Başvurucu, Romen vatandaşlığını kaybetmesine yol açabilecek bir prosedür başlatmak zorunda kaldığından dolayı, 273 sayılı yasanın sonuçlarından doğrudan doğruya etkilenmiştir. Ayrıca, başvurunun seçilmesi halinde milletvekili olarak görev yapabilmesi için Romen vatandaşlığından vazgeçmesi gerektiğini bilmesi, onun tüm seçim kampanyası üzerinde etkili olmuştur. Kaldı ki, başvurunun oy kaybetmesi muhtemeldi, çünkü seçmenler, seçilmesi durumunda, çifte vatandaşlık statüsünü kaybetmemek için milletvekili olarak görev yapmayı reddetmesi riski olduğunun farkındaydılar. Her ne kadar Romen devleti başvurunun vatandaşlığını henüz geri almamış olsa da, başvurunun vatandaşlıktan vazgeçme prosedürünü her an sonuçlandırmaya karar verebilir. Her halükarda, başvuru her seferinde milletvekilliği seçimlerine aday olarak katılmak istediği zaman, bir belirsizlikle karşı karşıya kalacaktır; başvuru, Anayasa Mahkemesi'nin kendisinin milletvekilliğini onaylayıp onaylamayacağını ve Romen devletinin vatandaşlığını geri almak için gerekli düzenlemeleri yapıp yapmayacağını bilmemektedir. Dolayısıyla söz konusu tedbirin başvuru üzerinde olumsuz sonuçları olmuştur.

Sonuç: İlk itirazın reddi (Oybirliğiyle).

ii. *İç hukuk yollarının tüketilmemesi üzerine*: Hükümet'in öne sürdüğü hukuk yolu başvuruca doğrudan doğruya açık değildir, çünkü başvuru doğrudan doğruya Anayasa Mahkemesi'ne başvuramamaktadır. Her halükarda, Anayasa Mahkemesi ilgili yasanın Anayasa'ya uygunluğu ile ilgili karar verdiği için, öne sürülen başvuru yolu tüketilmiştir.

Sonuç: İlk itirazın reddi (Oybirliğiyle).

b) *Esas* – 1 no'lu Protokol'ün 3. maddesi: Anayasa Mahkemesi'nin milletvekilliğini onaylaması için, başvuru Romen vatandaşlığından vazgeçme prosedürü başlatmak zorunda kalmıştır. Sonuç olarak, başvurunun 1 no'lu Protokol'ün 3. maddesi ile korunan haklarına bir müdahale olmuştur. Dolayısıyla AİHM, 273 sayılı yasanın öngörülebilirlik kriterlerini karşıladığını ifade etmektedir. Her ne kadar Vatandaşlık Üzerine Avrupa Sözleşmesi'nin 17. maddesi ile söz konusu yasa arasında görünüş itibarıyla bir uyumsuzluk olsa da AİHM, bu normlar arasında görünüşte var olan çatışmayı çözmeyi gerekli görmemektedir.

Milletvekillerin devlete olan sadakatini sağlamaktan ibaret olan ve bütün tarafların yasağın gerekçesi olarak sunduğu amaca gelince, AİHM bu kavramın ("sadakat") açıkça belirlenmediğini ve bunun içeriği ile ilgili tarafların herhangi bir açıklama yapmadıklarını belirtmektedir. AİHM, devlete karşı sadakat ile Hükümete karşı sadakat arasında bir fark olduğu kanaatinde. Devlete karşı sadakati sağlama zorunluluğu seçim ile ilgili haklara sınırlama getirilmesi için meşru bir amaç olabilmesine karşın, Hükümete karşı sadakat meşru bir amaç niteliğinde olamaz. Demokratik bir devlette, milletvekillerinin ve özellikle de muhalefette olanların rolü Hükümetin politikasını değerlendirerek onun halk önünde hesap vermesini sağlamak ve bu şekilde seçmenleri temsil etmektir. Ayrıca, bazen açıkça birbirleriyle çelişen, değişik meşru amaçların izlenmesi sadece kabul edilebilir değil, aynı zamanda, çoğulculuğu sağlamak ve seçmenlere kendi politik düşüncelerini yansıtan tercihler yapma olanağı vermek için gereklidir. Milletvekillerinden beklediğimiz devlete karşı sadakat türü, ilke olarak, ülkenin Anayasası'na, yasalarına, kurumlarına, bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı göstermeyi içerir. Bu alanlardan bir tanesinde yapılacak değişim iradesinin devletin yasalarına uygun olması gerekir. Bunun dışındaki her pozisyon, milletvekillerinin kendi seçmenlerinin, özellikle azınlık gruplarının, düşüncelerini temsil etme kapasitelerine zarar verir. Çifte vatandaşlığı olan Moldav milletvekillerinin sunmak istedikleri bir politik

programın, başkaları tarafından devletin mevcut yapısına ve ilkelerine aykırı kabul edilmesi, bu programın demokratik kurallara aykırı olduğunu göstermemektedir. Bu ifadeler ışığında AİHM, söz konusu tedbirin gerçekte devlete karşı olan sadakati sağlama amacına yönelik olup olmadığını incelemiştir. Bu amaçla AİHM, 273 sayılı yasanın seçim reformlarından birini oluşturduğunu ve diğer düzenlemelerin seçim barajını yükselttiğini ve seçim bloklarını yasakladığını hatırlatmıştır. Bu tedbirlerin hepsi, geçmişte Parlamento'ya girmek için belirlenen seçim barajını aşma amacıyla yeteri kadar oy almakta zorlanan ve bunun için seçim blokları oluşturan muhalefet için zarar verici sonuçlar doğurmuştur. Nisan 2009 seçimleri bu yeni yasanın orantısız bir etki yarattığını ortaya koymaktadır. Transnistria'de yaşayan ve birçoğunun Rus vatandaşlığı olan şahısların bu yasadaki etkilenmemesine ilişkin başvurusunun argümanı, yasanın gerçek amacı konusunda kaygıları arttırmaktadır. Son olarak, AİHM değişikliklerin yasama seçimlerinden bir yıl önce yapılmalarının dikkat çekici olduğunu belirtir. Hükümet, çifte vatandaş olan bir milletvekilinin Moldova devletine karşı sadakatsizlikte bulunduğu dair bir örnek dahi sunamamıştır. Seçim politikasının değiştirilmesi konusunda herhangi bir açıklama getirilmemiştir. Sadece Anayasa Mahkemesi kararında, Moldova devletini zayıflatmaya çalışan hareketlere kısaca gönderme yapmıştır. Ayrıca, bazı unsurlar, söz konusu yasanın herkese aynı şekilde uygulanmadığı izlenimi vermektedir. Bu şartlarda AİHM, söz konusu tedbirle ulaşılabilecek meşru amacın, milletvekillerinin devlete olan sadakatini sağlamayı güvence altına alma olduğu konusunda ikna olmamıştır.

Yasağın orantılılığıyla ilgili olarak, Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerinin uygulamalarının incelenmesi, bu konuda bir konsensüs olduğunu göstermektedir: Birden fazla vatandaşlığa izin verildiği zaman, halk değişik etnik kökenden oluşsa ve çifte vatandaşlığı olan milletvekillerinin sayısının yüksek olma ihtimali olsa bile, birden fazla vatandaşlık sahibi olmak, milletvekilliği için bir seçilemezlik nedeni olmamalıdır. Ancak, özel tarihi veya politik nedenler olduğu zaman, bu konsensüse rağmen değişik bir tavır haklı gösterilebilir. AİHM, çifte vatandaşlık konusunda yüksek bir orana sahip olan ve yakın bir tarihte bağımsızlığını ilan eden Moldova'nın özel durumu üzerinde durma konusunda ısrarlıdır. Bu ülkenin tarihi ışığında AİHM, 1991 yılında bağımsızlığını ilan ettiği zaman Moldova'nın birden fazla vatandaşlığı olanlara milletvekili olmayı yasaklamasının meşru görülebileceği kanısındadır. Ancak, bu yasak Moldova'nın bağımsızlığını ilan etmesinden on yedi sene sonra ve çifte vatandaşlığı kabul etmesinden yaklaşık olarak beş sene sonra yürürlüğe konulmuştur. Hükümet, çifte vatandaşlığa sahip olanların sadakati ile ilgili kaygının neden yakın tarihte başladığını et bu kaygıların neden Moldova'nın ilgili yasayı ilk defa değiştirerek çifte vatandaşlığı kabul ettiği dönemde olmadığını belirtmemiştir. AİHM, çifte vatandaşlığa sahip milletvekili sayısının yüksek olduğunu kabul etmektedir, ancak halkın bir kesiminin çifte vatandaş olduğunu ve bu şahısların kendi kaygılarını ve politik düşüncelerini ifade edecek milletvekilleri tarafından temsil edilme hakları olduğunun altını çizmektedir. Bu davada AİHM, Moldova'nın yasalarını, kurumlarını ve ulusal güvenliğini korumak için başka yöntemler (örneğin yasadışı veya ulusal çıkarları tehdit eden davranışlar için verilecek cezalar veya gizli belgelere girişi güvenlik iznine bağlayan bir sistem) olduğunu düşünmektedir. Bir kere doğrudan doğruya demokrasi veya bağımsızlık için tehdit oluşturan bir durum ortadan kaldırıldıktan sonra, tüm çifte vatandaşların ulusal güvenlik ve ulusal bağımsızlık için tehdit oluşturduğu genel prensibinden hareket etmek yerine, özel bilgiler temelinde, devletin çıkarları için var olan inandırıcı tehditleri belirleme amacına hizmet eden tedbirlere öncelik verilmesi gerekir. Venedik Komisyonu, Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (IHAK), Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ve Yükümlülükler Saygı Komisyonu söz konusu yasak ile ilgili eleştirilerinde hemfikirlerdir. 273 sayılı yasanın ayrımcı etkileri ve bazı politik güçlerin politik sürece katılma kapasiteleri üzerindeki sonuçları ile ilgili kaygılar dile

getirilmiştir. Ayrıca AİHM, Vatandaşlık üzerine Avrupa Sözleşmesi'nin 17. maddesini ve Moldova'nın bu hükümden doğan, başka bir vatandaşlığı daha olan Moldova vatandaşlarıyla diğer Moldova vatandaşlarının aynı haklara ve ödevlere sahip olmasını sağlama yükümlülüğünü kaydetmektedir.

Son olarak, seçimler ile ilgili haklara getirilen bir sınırlamanın, bazı şahısların veya grupların ülkenin politik yaşamına katılmalarını engellemesi kabul edilemez. Bu bağlamda AİHM, yasanın kabul edilirken partileri orantısız bir şekilde etkilediğinin altını çizmektedir. AİHM, sadece veya esasen muhalefet aleyhine yapılmış görünen ve özellikle nitelikleri gereği muhalefetteki siyasi partilerin bir gün iktidara gelme şanslarını ortadan kaldıran tüm tedbirleri büyük bir özenle incelemek zorundadır. Bu tip bir kısıtlama, 1 no'lu Protokol'ün 3. maddesi ile korunan hakları, özlerine zarar verecek ve onları her türlü etkililikten yoksun bırakacak şekilde sınırlamaktadır. Seçimden önce, yani iktidardaki partiye gelen oylarda gerileme olduğu bir dönemde, söz konusu yasağın yapılması bu tedbirin orantısız olduğunu ortaya koyan başka bir durumdur.

Sonuç: İhlal (Oybirliğiyle).

Madde 41: Zararın tazmini talebinde bulunulmamıştır.

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadelerin kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.